

EKMEKLİK BUĞDAYDA UN KALİTE ÖZELLİKLERİ İLE DANE VERİMİNİN KARŞILIKLI ETKİLEŞİMLERİ VE UYGUN ÇEŞİT SEÇİMİ

Cem Ömer EGESEL*, Fatih KAHRIMAN, Şemun TAYYAR, Harun BAYTEKİN
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, 17020 Çanakkale

*e-mail: cegesel@comu.edu.tr

Geliş Tarihi: 17.11.2008

Kabul Tarihi:17.03.2009

ÖZET: Buğday danesinin kullanım amacı ve fiyatlandırılması büyük ölçüde kalite özelliklerine bağlıdır. Bu bakımdan, çeşit verim denemelerinin sonuçlarını değerlendirmek amacıyla yalnızca verim değerlerinin değil kalite düzeylerinin de göz önünde bulundurulmasında fayda vardır. Bu çalışmanın amacı dane verimi ile un kalite özellikleri arasındaki ilişkileri çevresel etmenlere bağlı olarak değerlendirmek ve Çanakkale bölgesi için dane verimi bakımından denenen çeşitlerden un kaliteleri göz önünde bulundurularak uygun olanları belirlemektir. Bu araştırma çerçevesinde 10 adet ekmeklik buğday çeşidinin 2 yıllık dane verimlerinin yanı sıra un kaliteleri ile ilgili bazı parametreler üzerinde yapılan ölçümler değerlendirmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, en yüksek verim her iki yıl için Tina ve Nina çeşidinden elde edilmiştir. Un kalite özelliklerinin değerlendirmeleri sonucunda ise Dropia çeşidinin diğer çeşitlere oranla, mevcut çevre şartlarında kalite özellikleri bakımından avantajlı olduğu belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre dane veriminin protein, yaş gluten ve kül oranı gibi bazı kalite özellikleri ile her iki yılda da negatif bir ilişki içinde olduğu görülürken, diğer kalite özellikleri ile olan ilişkisi ise yıllara göre değişim göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Gluten, Protein, *Triticum aestivum*

INTERRELATIONS OF FLOUR QUALITY TRAITS WITH GRAIN YIELD IN BREAD WHEAT AND CHOOSING SUITABLE CULTIVARS

ABSTRACT: Quality has a large effect on determining the end use and the quotation of wheat crop. Hence, when evaluating the variety yield trials, it would be advisable to take under consideration the quality characteristics, as well as the grain yield. Our objectives in this study were i) to investigate the relations between grain yield and flour quality, and ii) to determine the most suitable cultivars for Çanakkale region based on the results of earlier variety yield trials conducted in our department. We analyzed the data collected on several flour quality parameters along with the 2-year grain yield data belong to 10 bread wheat cultivars. The highest grain yields were from Tina and Nina cultivars in both years. Evaluation of the quality parameters indicated Dropia was the higher quality cultivar compared to the others given the current environmental conditions. Statistical analysis showed grain yield had a negative correlation with some quality traits such as protein, wet gluten, and ash ratio in both years; while, its correlation with the other quality traits was subject to change between the years.

Key Words: Gluten, Protein, *Triticum aestivum*

1. GİRİŞ

Ekmeklik buğdayda verim ve kalite düzeyi çeşit x çevre etkileşimine bağlı olarak değişim göstermektedir (Souza ve ark., 2004). Yüksek verim amacı ile geliştirilen çeşitlerde, kalite özelliklerinin de iyileştirilmesi amacıyla çalışmalar sürdürülmektedir (Feil, 1999; Altınbaş ve ark., 2004). Buna karşın son yıllarda meydana gelen iklim değişiklikleri verimi olduğu kadar, dane kalitesini de önemli ölçüde etkilemektedir. Artan dünya nüfusunun dengeli ve yeterli beslenebilmesi için, özellikle günlük diyetleri buğday ürünleri üzerine kurulu olan toplumlarda buğday kalitesi oldukça önem arz etmektedir. Ülkemizde, bitkisel besinlerden alınan toplam enerjinin yaklaşık % 49,9'u, protein alınımının % 54,3'ü, yağın ise % 7,1'i tahıl ve tahıl ürünlerinden sağlanmaktadır (Demirbaş ve Atış, 2005). Bu açıdan, ülkemizde günlük diyetlerde önemli bir yere sahip olan buğday ürünlerinin kalitesini artırmak amacıyla farklı

değerlendirmelerin ve tespitlerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca günümüzde buğday fiyatlandırılmasında kullanılan parametreler arasında, çeşitlerin laboratuvar analizlerine dayalı un kalite özellikleri de dikkate alınmaktadır. Bu konu başlıkları dikkate alınır ise, farklı bölgelerde yetiştirilen ve o bölgeye uyumu denenen çeşitlerin ileri kalite özellikleri (protein oranı, gluten miktarı, gluten indeks değeri, sedimentasyon ve beklemeli sedimentasyon değeri) bakımından da değerlendirilmesi doğru çeşit seçimi açısından bir gerekliliktir.

Ekmeklik buğday kalitesi değirmenci, fırıncı ve üretici için farklı yönleri ile önem arz etmektedir (Yağdı, 2004). Ekmeklik buğdayda kalite düzeyini en fazla etkileyen ve ürünün kullanım amacını belirleyen özellik, protein oranıdır. Buğdayda protein oranı yetiştiriciliği yapılan çeşit ve çevrenin özelliklerine bağlı olarak % 6-22 arasında değişim göstermektedir (Ünal, 2002). Buğday ununun kullanım alanı protein oranına göre

